

perferre atque adolere. Hæc incerta, et fabulosa aucta. Ceterum aspiciendo in Ægypto eam volucrum non ambigitur.

Paria Herodoto de phœnice habet Origines contra Celsum lib. 4, sed rem non negans, ambigere tamen de illa plurimum se demonstrat. S. Clemens in primâ ad Corinthios epistola, Pseudo-Lactantius in carmine de Phœnice, S. Basilii Magni libro octavo Hexameron., S. Cyrilli Hierosolymitanus Catechesi 18, S. Ambrosius (1) veritatem ejusdem avis persuasissimam habere visi sunt; tum et ex illâ argumentum pro resurrectione derivârunt: inter quos S. Ambrosius tanquàm rem è Scripturâ indubitatam asserit. *Hæc relatione crebrâ et Scripturarum auctoritate cognovimus*, etc. (2). Hæc planè S. doctoris verba non aliud Scripturæ testimonium spectasse videntur, quàm Jobi, narratæ mox historiæ satis congruens: *Sicut phœnix multiplicabo dies*; quemadmodum enim avis illa in cineres resoluta iterùm nascitur, è sinu mortis ad novam vitam reparatur phœnix; ita ego, post oblatum Deo vite mee sacrificium iterùm renovor, atque è sepulcro iterùm vivens resurgam.

Phœnicis exemplum afferunt pariter, ut resurrectionem probent, Tertullianus de Resurrectione carnis, et S. Epiphanius in Anchorato. Idem pro adstruendâ virginitate Mariæ, et præter mortaliū morem Jesu Christi navitate, laudat S. Cyprianus in Symbolo. Frustra essem, si omnium testimonia eâ in re congerere conarer. Profecto si tot probatissimi testes pro adstruendâ phœnicis veritate satis non habeantur, ea quæ à nobis addi possent, minoris semper momenti viderentur.

Sed, ut vera fatear, de phœnicis veritate, deque tot historiarum fide plurimum, nec immeritò ambigitur (3). Qui eâ de re scripserunt, inter se non constant, alii alia narrantes, tum de vite diuturnitate, tum de genere mortis, tum de reparandâ vite ratione. Alii se dubitare aunt: alii fabellas veritati plures admixtas agnoscunt; ac tandem ipsa rei natura ita singularis est, et supra fidem, ut humanam credulitatem superet. An verò phœnix, fabulosa, uti quidem credimus, avis cum ave paradisi, cujus veritatem omnes fatentur, confusa est?

Avis paradisi, plumarum elegantia insignis (4), plumis octo digitorum ornat. Cauda ad pavonem accedens, colore aureo, varietate insigni coruscet. Collo est brevior, ut decesse prorsus videatur. Caput et rostrum amplum et tenue, cujus radices aliis ipsis infinguntur. His plumis ornatur princeps insularum quas Mofuccas vocant, iisque tuto sese à vulneribus

(1) Ambros. Hexamer. lib. 6, cap. 25. Idem in Psal. 118, serm. 19, n. 13. *Phœnix coltus corporeis ignora, libidinis necesse illecebras; sed de suo resurgit rogo, sibi avis superaret, ipsa et sui hæves corporis, et cineris sui facta.*

(2) Ambros. lib. 2, de Fide Resurrect., num. 59.

(3) Vide Boch. de anim. sacr., par. 2, lib. 6, c. 5.

(4) Vide, si libet, Bellon. Observat. 1, 5, c. 25; Cardan. de Subtilitate, lib. 10; Georg. de Sepibus, de Rom. Societ. Jes. Mus.

arbitrantur. Militum pretorianorum, quos *Jamizzaros* nominamus, apud Turcas criste illis pariter distinguuntur. Magnitudine est pulli galli gallinacæ. Ferunt paradisi avem semper in motu et libratis in aere pennis versari, cum pedibus careat; pasci rore ex aere matutino stillanti. Fabellas huius historie admisceri plurimas non ambigimus. Hæc certa sunt: figura et plumæ avis, alterius planè sunt à ceteris forme: vix aliquando quiescit: pedibus sive brevissimis utitur, sive penitus caret: insectis, vel snaveo-lentibus floribus alitur. Ferunt juxta ramos arborum quietem capere, ad quos vel plumis vel fitis quibusdam nigris circa candam natis adstringitur. An vera sit avis, minime ambigitur, cum plures eorum avium exuvie inter cimelia PP. Jesuitarum Romæ spectantur. Solus superest dabitandi locus, utrum ætate scriptorum de phœnice agentium immutetur: neque enim de ætate Jobi quidquam dixerim, cum ille nec de phœnice, nec de ave paradisi facit unquam cogitaverit. Verùm si India et Oceanus Indicus jam inde à Salomonis ætate exploratissimi erant, cur nota in his regionibus avis, Græcos Romanosque apud quos de phœnice sermo est, latere debuit? Si noverunt, quid prohibet, quin ejusdem avis historiam sub phœnicis nomine tradiderint? Hæc, illius versionis causâ, et sicut phœnix multiplicabo dies, disputanda fuerunt.

Altera versio, et sicut palma multiplicabo dies, majori assensu probatur. Ita legunt Septuaginta, Vulgata, vetus Italica, et tota ferme vetustas cum pluribus recentioribus. Quin et satis expressum in antiquitate testimonium pro lectione de phœnice utrum demonstrari possit, ambigo. Quidquid in toto Jobi textu legitur, optime cum palma congruit. Arbor est maxime annosa, casa facile germinat (1), et ad miraculum usque fecunda. Ipsum phœnicis nomen ex palma derivatum ferunt, quod arbor annosa sit, et veluti post cineres renascens, reducto enim in cineres trunco, nova è radice gemina erumpunt (2). Ferunt insuper proceras palmas circum habere ingentium silvam (ad viginti enumerant) ex eadem radice, quanquàm inter se distinguuntur, germinantium (3): *Procerioribus silva arbore ex ipsâ* (4): Vir fide dignissimus, qui decennio in locis palmiferis moratus est, testatur, nunquam è radice palmae germina oriri, sed è nucleis in terram lapsis, nonnisi certè in locis immentibus, vel humore aliquo irrigatis. Vix latam radices emittit, idem Plinius est auctor: *Et ab radice avulsæ vitalis est satis et ramorum tenuerrimis. Gaudet et riguis, totoque anno bibere*. Quod maxime cum Scripturâ (5) congruit: *Radix mea aperta est secus aquas, et ros morabitur in messione meâ.*

Ad palmae ætatem quod attinet, juventam suam arborem emissis germinibus reparare, et ad radices

(1) Plin. lib. 15, c. 4: *Sunt et cædunt vulnura quoque silva, germinantibus rursus ab radice vicior.*

(2) Plin. lib. 15, c. 4: *Mirum de eâ accipimus cum phœnice ave, quæ putatur ex hujus palmae (syagrorum) arguente nomen accepisse, emori ac renasci à seipsâ.*

(3) Bellon. lib. 2, c. 25, Observat.

(4) Plin. lib. 15, c. 4.

(5) Job. 29, 19.

usque cresam iterùm crescere, jam observavimus. Longissimo ævo vivere, asserit Theophrastus (1); et de palma Deli hæc Plinius (2): *Ab ejusdem Dei* (Apollinis) ætate conspiciuntur. Magna sunt hæc, et exaggeratione fortassè aucta; sed communem saltem persuasionem carnebat. Nec auctoribus sacris novum est et insuetum, ut similitudinem è palmâ, arbore inter Judeos et Arabes celebratissimâ, ducant: *Justus ut palma florebit* (3). Sponsus proceram Sponse staturam palmæ comparat (4). Sponse coma ramis palmarum similis esse dicitur (5). Ipsa de se Sapiëntia testatur, cætera omnia infra se despiciere, veluti palmam in agro Cades (6). Filii Aaronis, sacerdotes nobili coronâ Oniam summum sacerdotem ambiunt, veluti palma proceram circa palmarum satæ (7).

His omnibus, quæ in rem presentem congruere videntur, unum opponunt, quod pluribus æquivaleret, nempe vocem Hebræam *Chol* nullibi in Scripturâ palmae designandæ occurrere. Sepitis quidem de palmâ, arbore Palestinæ frequentissimâ apud auctores sacros, eosque nonnisi voce *Thamar* usos legimus. Frequenter apud illos quidem vox *Chol* occurrit, nunquam tamen pro palma. Nec Septuaginta vocem *Chol* alibi unquam quàm in hoc Jobi loco, palmam reddiderunt. Aliena est etiam ea nominis significatio in linguâ Chaldaicâ, Syriacâ et Arabicâ, Hebræicæ affinitibus, ex quibus radicem Hebræarum significatio

(1) Theophrast. de Causis lib. 2, cap. 16.

(2) Lib. 16, cap. 44.

(3) Psal. 91, 15.

(4) Cant. 7, 7.

(5) Cant. 5, 11.

(6) Eccli. 24, 18.

(7) Eccli. 4, 4.

quandocumque derivatur. Quare sive aliam Hebræicæ textus lectionem secutos esse Septuaginta, sive mendosâ legisse fateamur oportet; id quod etiam ante nos recentiores quique interpretes agnoscetes, illos hæc in re deseruunt.

Tertia superest lectio in hunc sensum. *Dicebam in nidulo meo moriar, et sicut arenam multiplicabo dies*. Quemadmodum enim Jobus florentibus rebus suis, et vitam prohorum operum exercitio felicem duceus, lætam sibi mortem quietamque domi suæ, lectulo filiorum coronâ cincto, ominabatur: ita pariter, cum in summas angustias, malis oppressus, leprâ affectus, veribus exesus, devenisset, nullam sibi lætam diem sperare audebat: cum tamen aversos à calamitate suâ oculos in Deum figebat, extinctæ spei igniculos excitans, lætiora sibi et augurabatur et sperabat; tum futuram vitam animo contemplantis, carnis suæ resurrectionem et immortalem vitam post corruptionem sibi spondebat. Neque id solum, sed et Jesu Christi resurrectionem prædicat, qui è pulvere et favilla sepulcri vitam sibi excitans, resurrectionis suæ exemplo certans in spem resurrectionis peregrinæ vite erexit.

Hanc interpretationem vindicant, 1^a ipsa rei perspicuitas. Ducta enim ab arenâ similitudine, ad annorum et honorum multitudinem exprimendam, Scripturæ maxime familiaris est. 2^a Genuina vocis Hebrææ significatio, quæ variis Scripturæ locis consonat. 3^a Peritissimorum interpretum eâ in re consensus, ut Chaldaei, Syri, Arabes, Montani, Pagnini, Munsterii, Castalioni, Junii, Tremellii, Merceri, Vatabli, Codurei, et plurium aliorum. 4ª Demùm rabbinum, qui vocem *Chol* reddunt ævum quandam immortalem, quæ vetito fructu abstinerit, fabellam venditant adeò putidam, ut nullam fidem nullamque animadversionem mereantur. Postrema igitur hæc explicatio præferenda cæteris videtur.

GENEBRARDI VITA.

GENEBRARDUS (Gilbertus), natus apud Arvernos in oppido Gallicæ *Riom* dicto, circa annum 1537, sumpto Benedictini Cluniacensis habitu, Parisios, studii causâ, sese contulit, ubi doctor domus Navarra factus, postea professor Hebræicæ lingue in collegio regio, anno 1565, electus est. Ad Argensem archiepiscopatum à Gregorio XIV evectus, post annos quinque in pastorali munere transactos, Semuri Mandubiorum in prioratu cui præfectus fuerat, anno 1597, ætatis verò 60, diem obiit supremum. In ejus tumulo hoc epitaphium inscriptum est:

Urna capit cineres, nomen non orbe tenetur.

Genebrardi opera notissima sunt: 1^a *Chronologia sacra*, Lugduni 1609 in-fol., post tot libros hæc de re scriptos, non sine fructu legenda; 2^a *Commentarius in Psalmos*, infra subjectum, opus, omnium doctorum judicio, inter optima circa materiam collocandum, Parisiis 1588 in-fol.; 3^a *Canticum canticorum Salomonis, versibus et commentariis illustratum*, Parisiis 1585 in-8°.

BERTHIER VITA.

BERTHIER (Guillelmus Franciscus), Uxelloduno, apud Bituriges, natus est 7 aprilis anno 1701. Huius pater, non obscurus in sua provincia caudicus, aptissimum ediscendis scientiis ingeniosumque artibus ingenium filii præceibus curis maturare et excolere adortus, jam eximius instructum normis inmisit ad Avariæ collegium, studium excellentiæ tunc temporis laudatissimæ civitatis. Inter coadiscipulos spectatissimus, ut magis pietatis laborisque studio vacaret, in societatem Jesu cooptatus est. Anno uno probationis elapso, Blesarum gymnasium ut professor rhetorices incoluit: dein Lutetiæ Parisiorum theologie studio totus incubit. Posthæc maximè cum laude Redonum primò, dein Rothomagi philosophiam professus est. Lutetiam rediit, theologiam positivam docuit. Quæ scientia, verè sacerdotalis, immeritoque velut antiquata, non aliud est ac expositio dogmatum fidei, qualia Scripturis sacris mandata sunt, et SS. Patrum synodorumque decretis et responsis illustrata; cui peculiarem navavit operam, totiusque doctrinæ exhaustivè investigandæque deditus, ad continuandam historiam *Ecclesiæ Gallicanæ* sese accinxit. Quod mandatum sibi commissum extincto P. Brumoi suscepit, solus scilicet dignus qui tali munere post tantum scriptorem funderetur. Illud opus sex novis libris auxit et ditavit P. Berthier, nullo adhibito laborum consocio, usque ad annum 1729 continuavit, et edidit anno 1749.

Dùm hanc historiam tractaret P. Berthier, ejus presidibus, apud quos strenui laboris facillimique obsequii famam adeptus erat, nihil visum est illum *Diario Trevoltiano* præficere in locum laudatissimè doctissimique viri, ingenio vero minùs expedito et alacri præditi, quàm ut exactis temporibus ad punctum opus paratum teneret. Litterariam operam, anno 1745 susceptam, mox ad complementum erexit, absentibusque libris brevi supplèvit; per septem et decem annos accuratè ipsi invigilans, labore suo amplificans, pristino eam decore illustravit, quo, viventibus P. Tourneimie, Bougeant, Brumoi, Stephano Souciet, effulserat.

Anno 1762 ordinis sui eladibus, dum eim ingenio suo extolleret, se participem adjunxit, quamvis clarissimè noblesque viri apud se retinere fugientem, scientiæ amore, aggrederentur, patrocinioque circumdarent et tutarentur. Vario Germaniam exilio pererravit, ubique et cunctis acceptissimus, donec anno 1776 Avaricum, favente D. de Malesherbes, se recepit, apud fratrem nepotique metropolitani canonicos, virtutum scientiæque dignissimos æmulos. Inter hos feliciter sexennium egit, et in fine anni 1782 obiit, lapsu inopino fractus.

Præter *Historiæ Ecclesiæ Gallicanæ* continuationem, posthumum opus condiderat, scilicet *Psalmos et Isaiam gallico sermone traductos, annotatos et commentariis distinctos*. Prius opus anno 1783, octo libris constans, et posterius anno 1788, quinque libris, Lutetiæ Parisiorum edita sunt.

Posthumum et aliud opus scripsit *Reflexiones spirituales*. Integrum opus P. Berthier de *Psalmis* edimus, ad lectorum oblectamentum: textum prioris editionis amplivimus annotationes inserendo editionis 1783; quæ commenta certissimè ex manuscriptis auctoris hausta fuere, his istà agglomeratis, solam absolutam et completam editionem P. Berthier nos protuleros, gloriamur.

IN PSALMOS

Prolegomena⁽¹⁾.

CAPUT PRIMUM.

De nomine libri Psalmorum.

Liber Psalmorum vocatur ab Hebraeis *Sepher-thehillim* (2), id est, *Liber Hymnorum seu Laudum*; non

(1) Hæc Prolegomena, usque ad caput 5, desumimus ex libro cui titulus: *Liber Psalmorum Vulgate editionis cum notis; studio et operâ Franc. B. Bellanger, doctoris sacrae facultatis Parisiensis*. Parisiis 1729 in-4.
(Estr.)

(2) In Scripturis sanctis, *psalterium* est instrumentum musicum decem chordis instructum, quod Hebraicè

quod omnes Psalmi, sed quod maxima eorum pars,

dicitur *rebel*. Tradunt autem S. Basilius in explicatione primi Psalmi, et S. Augustinus in explicatione Psalmi 52, psalterium hoc differre à cithara et lyra, quod cithara et lyra reddunt sonum à parte inferiore, psalterium à parte superiore. Addit S. Hilarius in Prologo Psalmorum, psalterium fuisse instrumentum rectum, sine ulla obliquitate. De hoc instrumento frequentissima mentio est in sacris litteris, et de eo dicitur in Psalmo 32: *In Psalterio decem chordarum psallam tibi*. Psalmus Hebraicè *mizmor* significat *cantum*, sive *sonum*: deducitur enim à verbo *zamar*, quod et *canere*, et *citharam*, sive *psalterium pulsare*, significat,

complectantur laudes Dei; sumpt scilicet denominatione à majori et potiori parte; nam inter Psalmos illi sunt deprecatorii; alii historici; alii morales; alii querelas, orationes, lamentationes animæ penitentis continent; intermixtis passim Dei laudibus. A Græcis et Latinis dicitur *Psalterium*, ex voce Græcâ simul et Latinâ *psallo*; quæ primariâ notione significat *pulsare instrumentum musicum decem chordis instructum*, 1 Reg 6, v. 16, quod propriè dicitur *Psalterium*; secundariâ autem *canere Psalmos seu Hymnos*.

CAPUT II.

De divisione libri Psalmorum.

Hebraei *Psalterium* in libros quinque dividunt, qui eodem ferè modo terminantur. Primus desinit Ps. 40, § 14, secundus Ps. 71, § 19, tertius Ps. 88, § 53, quartus Ps. 103, § 48, quintus Ps. 150, § 6; versus autem qui singulos libros claudunt, fermè sunt similes, idèquè videntur additi ab eo qui librum *Psalmorum* collegit et in ordinem digessit (1). Hinc *Psal-*

modum probris modo, quo verbum *psallo* apud Græcos. De significatione psallendi manibus videlicet pulsando instrumentum, habemus illud 1 Reg. 16: *Quærant hominem scientem psallere citharâ, ut quando erriperit te spiritus Domini malus, psallat manu suâ, et levius feras*. Atque hoc idem habetur c. 17, 18, et alibi. De significatione psallendi voce, videlicet canendo, habemus illud in Psalmo 22: *Bene psallite ei in vociferatione*; et apud Apostolum 1 Cor. 14: *Psallat spiritu, psallam et mente*, id est, psallam spiritu oris, canendo voce corporali laudes Dei, et psallam spiritu cordis, desiderando et amando gloriam ejusdem Dei. Hoc autem interest, sancto Hilario, et sancto Joanne Chrysostomo auctoribus in Prologo *Psalmorum*, inter *psallam* et *canticum*, et *psallam canticum*, et *canticum psalmi*, quod psalmus est sonus organi solius sine ulla voce hominis cantantis; *canticum* est vox cantantis hominis absque organi modulatione; *psalmus canticum* dicitur, cum canticum præcinentem psalmi sonus subsequitur; *canticum psalmi*, cum sonitu præcinentem, æmula vox canentis auditur. Porrò Psalmi Davidis non quemcumque cantum, vel sonum designant, sed eum quo vel Dei laudes, vel preces ad Deum, vel cohortatio ad virtutem; non autem inanes fabulæ, vel lascivi amores, aut principum adulterationes concinnantur. (Bellarminus.) A nonnullis dicitur esse *Liber Canticorum*, quia Psalmi sunt quasi quidam sententiarum, vel etiam laudum Dei acervi; ab alijs *Alpha-Betha magnam*, vel *Alphabetum simpliciter*. Sic vocatur Ps. 119, in *Masorâ*, qui scriptus est ordine alphabetico. (Synopsis.)

In Evangelio, Luc. 20, 42, dicitur, *Liber Psalmorum*, sive *Propheta*. David enim auctor *Psalmorum* potissimus, propheta ob excellentiam appellatur. (Calmet.)

(1) Quatuor prioribus libris in Hebræo clausula inscribitur: *Amen, amen*; in Latino: *Fiat, fiat*. Et quintus liber absolvitur: *Alleluia*. Opera pretium est animadvertere, hanc in quinque libros diu incertam fuisse, ut S. Hieronymi ætate adhuc essent inter Judæos, à quibus prorsus rejicerentur: *et maxime Apostolorum. Hebræorum auctoritatem secuti, et maxime Apostolorum. unum asserimus Psalmorum volumem*. Kimchi ætate, duodecimo nempè seculo, res adhuc sub iudice pendebat; quin recentiorum Hebræorum codicem, elegantissimè scriptum, apud D. presidentem Mesme servari tradidit. Ferrandus, in quo ne vestigiis quidem huius in quinque libros divisionis apparet. Latuisse illam Origenem suspicor; cujus scriptoris fragmentum in fronte secundi Psalmi exscriptimus, quo in loco asserit, in Hebræis Bibliis nullam *Psalmorum* divisionem, quin nec numeralem notam aliquam,

mi sunt quidam veluti Pentateuchus. Divisionem hæc (quæ certè antiquissima est, et fortè ad ipsum Esdras, qui Psalmos collegisse et in unum corpus redeigisse creditur referenda) admittunt Gregorius Nysenus, Epiphanius, Eusebius, Ambrosius et alii multi ex veteribus Patribus; rejiciunt verò Hilarius, Hieronymus, Augustinus, secuti, ut aiunt, auctoritatem Apostolorum, qui (licet miniores partitiones in capita nõssent, ut liquet ex Act. 15, § 33) semper *Psalmorum* librum appellant, et laudant tanquam unum volumen, unumque librum, Luc. 20, § 42, et Act. 1, § 20. Sed res non est magni momenti, nec his quisquiliis diutius immorabimur; illa enim partito arbitraria videtur.

Psalmorum autem ordinem non esse accommodatum temporis quo scripti sunt, nemo est qui nesciat. Satis enim constat Psalmum 5 eo tempore fuisse scriptum quo David Absalom filii sui persecutionem fugiebat; Psalmum verò 50 multo ante, quando videlicet idem David reprehensive fuit à Nathane propheta ob duplex adulterii et homicidii crimen; et Psalmum 141 his circiter temporibus quibus David in spelunca ob Saulis metam delitescerebat; Psalmum quoque 145 longè antea, quando David cum Goliath gigante pugnavit. Denique probabile est, ne dicam certum, Psalmum 71 esse omnium Davidis *Psalmorum* postremo ordine temporis, cum scriptus sit in Salomonem aut mox regnatum, aut inter ipsa regni primordia, postque hunc Psalmum addatur: *Defecerunt laudes David filii Jesse*; et tamen videmus prædictum Psalmum, non in ultimo loco, sed prope medium in medijs Psalmis constitutum. Cur autem hi ita dispositi inter se fuerint ut eos nunc habemus, non est facile divinare. Censet Bellarminus illorum opinionem vel conjecturam rejiciendam non esse, qui volunt priores quinquaginta Psalmos (quorum ultimus est: *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam*) ad penitentes sive incipientes præcipuè pertinere; alteros quinquaginta (qui desinant in Ps.: *Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine*) pertinere ad justos proficientes et de virtute in virtutem euntes; postremos quinquaginta (quos terminat *Psalmus: Laudate Dominum in sanctis ejus*) ad viros consummatos perfectosque spectare; sive Psalmos ita disposuerit Esdras, ut sentire videtur Athanasius in Synopsi; sive quis alius *Psalmorum* collector; sive concilium Hebræorum in quo numerus librorum veteris Testamenti canonicorum fuit determinatus; sive septuaginta Interpretes, aut quicumque librum *Psalmorum* ex Hebræo in Græcum transtulere sermonem, ut docet sanctus Hilarius in Commentarij sui prologo (1).

puta 1, 2, 5, etc., adscribi. S. Hilarius scribit ætate suâ Psalmos unâ serie continuari, nulloque distingui interstitio; nec *Psalmorum* distinctiones satis apertas esse apud Judæos. Quod ille facile accepit ex Origenem. Vide Hilarium in *Psalmis* Prolegom. pag. 6, etc., et Origenem in *Psalmi*. Vide novam editionem. (Calmet.)

(1) Singularem de ordine *Psalmorum* sententiam Euthymius Proleg. in *Psalmi*. secutus est; à primis enim huius collectionis auctoribus digestos censuit iuxta

Est et alia dissimilitudo Iudaeos inter et Christianos. Pertinet illa ad subdivisionem, id est, ad numerum, Psalmorum. Utrique 150 Psalmos numerant (1); sed ordinem festorum ac temporum, quibus in templo canerentur. Cùm tamen ordine sibi succedentes Psalmi adeo parum congruere inter se deprehendantur, satis illud est argumentum, minime ita coloratos fuisse, ut uni alicui proposito serrent, aut uno eodemque festo de canerentur. Apud Græcos in suis liturgiis et destinatis in usum Ecclesiæ libris, vetus obtinet divisio Psalterii in viginti *Cathismata* vel *Scansiones*; quæ illorum divisio Hebræis et Latinis incognita est, nec nisi chorum et ecclesiasticos Græcorum ritus spectat. (Calmet.)

(1) Psalmorum numerus ad 150, uti supra innuimus, apud omnes Hebræos pariter et Christianos definitur. Nec nisi ut nomen ex rei novitate sibi faciant, aliqui cum numerum ad 149, alii ad 147 reducant; illi enim duos priores in unum coniungunt; hi vero mysticum numerum 147 animum patriarchæ Jacobi ad Psalmorum numerum referre voluerunt. Nec abs re crediderim fore etiam ut numerus nullò minor fieret, si omnes qui divisi sunt ad arbitrium, Psalmi iungerentur, et singulis sua redderetur amplitudo. Sed res est nobis in præsentia de recepta et Ecclesiæ usu probata divisione, quæ certus 150 Psalmorum numerus determinatur. Unus additur in pluribus exemplaribus Græcis Latinisque, et in Sviraco et Arabico; sed nunquam ille sive in Hebræo fuit, sive in Canone librorum sacrorum receptus est. Vidè nostrum argumentum in emendat. Psalmum ad colorem Psalterii.

Testatur Syrus adjectos à nonnullis duodecim Psalmos, quos ille tanquam inutilis et nullius auctoritatis rejiciendos arbitratur. Proximè elapso seculo reperta est in bibliothecâ Argentoratensi collectio Græca decem et octo Psalmorum, Hebraïsmis referatissima, et stylo non multum à Septuaginta abhorrente; publici juris facta est à P. Ludovico de la Cerda Soc. Jesu, hoc titulo: *Psalterium Salomonis*; rebatur enim editor opus Salomonis esse, quem 5 Reg. 4, 32, testimonio quinque mille carmina d'esse compertum est. Vulgò tamen aliter creditum receptumque ab aliis eruditiss; videlicet, opus ad Hellenisticam aliquam Græcæ linguæ, ac præsertim styli Septuaginta peritum, pertinere. Porro operis hujus auctor imitator perpetuo, nec raro exseribit veteres Psalmos, quorum remanens opus suum conflat. Illud sibi facile consilium proposuerat, ut supremam Hierosolymæ eversionem, rerum sacrorum profanationem, dispersionem Judoorum deploraret, phrasibus verbisque mutatis ex Psalmis, eversionem Hierosolymæ per Chaldeos et captivitatem Babyloniam lugentibus. Minus callidus Hebræum ex eo intelligimus, quod octavo Psalmo titulum adseribat: *Canticum Salomonis in vicinioribus*, Græcos Imitatus, qui Hebræum *Lamnazach*, quod recentiores interpretes reddunt *musica præfectum*, translatur; *Victorem*. Adde, hoc victoris nomen minime omnium Salomoni convenire, principi, si quis alius, pacifico et nullis susceptis bellis inclyto. Dehinc qui hic Psalmista sapit, qui canticum victorie daturum se in titulo pollicitus, nihil nisi querelas et luctus ob eversionem Hierosolymæ et exilium Judoorum in carmine prosequatur.

Insusceptor D. Ferrandus in Psalm. Pref. c. ult., hunc librum facile auctori Synopsos compertum fuisse; quippe cui sermonem de illo fortè habuerit, cum Salomonis Psalmis inter divinos libros adscribat. Vix equidem nobis persuadendum futurum fuisse, ut ea collectio, siquidem auctoritatis aliquid obtinisset, tamdiu in tenebris et situ jaceret, neque à sanctis Patribus laudaretur. S. Ambrosius in præfatione ad primum Psalmum asserit, ex omnibus Salomonis canticis unum Canticum canticorum ab Ecclesiâ probari. Neque dubitamus primos sacrorum carminum collectores, ex pluribus sibi propositis, aliquos tantum

non eodem illos modo distinguunt. Hebræi Psalmum nonum in duos partitur; et decimus apud illos incipit à noni versu 22: *Ut quid, Domine, recessisti longè?* Illic ad Psalmum 115, numeri Psalmorum quibus utuntur Judæi, à nostris differunt; ita ut qui nobis decimus est, undecimus, duodecimus, ... undevigesimus, sit illis 11, 12, 15, ... 20; et si de cæteris usque ad Psalmum: *In exitu Israel de Aegypto*, qui nobis est 115, Hebræis verò 114. Ab hoc verò usque ad finem totius voluminis, à nobis multò magis quam in præcedentibus differant Hebræi: nam Psalmum: *In exitu Israel*, in duos secant, ipsisque 115 incipit à v.: *Non nobis, Domine, non nobis*; unde qui nobis est 114: *Dilexi, quoniam exaudivit Dominus*, ipsis est 116; at mox ad nos redeunt: nam Psalmum nostrum 114: *Dilexi*, jungunt cum nostro 115: *Credidi*, ita ut uno tantum à nobis discrepet inde ad Psalmum nostrum 146: *Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus*. Ab hoc autem 146, quem jungunt nostro 147: *Lauda, Jerusalem, Dominum*, ad finem illi, à nobis in nullo differunt. Dàm ergo legis heterodoxos qui aut ipso textu Hebræico aut versionibus ad illum exactis, non autem versione septuaginta Senum aut Vulgatæ nostrâ utuntur; memento ab illis laudari Psalmos secundum hanc Hebræorum, non autem secundum nostram divisionem (1).

CAPUT III.

De auctore seu auctoribus libri Psalmorum generatim.

De auctore seu auctoribus Psalmorum due sunt veterum Ecclesiæ Patrum doctorumque sententiæ. Athanasius, Hilarius, Hieronymus et alii non pauci, varios fuisse censent Psalmorum auctores, eos videlicet omnes qui nominantur in titulis, Davidem, Salomonem, Asaph, Idithun, etc. Contra verò sanctus Joannes Chrysostomus, Theodoretus, Euthymius, Cassiodorus, sanctus Augustinus et cæteri, omnium unum Davidem auctorem agnoscunt. Nobis certissimum est auctorem primarium omnium Psalmorum esse Spiritum sanctum. Id testatur apertè sanctus Petrus Act. 1, § 16: *Operi impleri Scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os David*; S. Paulus Hebr. 1, § 1, 5, 6, 7, etc.; ipse David, 2 Reg. 25, Psalmos probasse, ilis rejectis quos oblivioni tradendos et indignos qui ad posteros deferrentur, eo quod præstant judicii acumine, reputarunt. (Calmet.)

(1) Accidit non raro ut unus Psalmus in tres distribueretur, quod, e. g., *Alleluia*, vel similibus aliqui intercalaris forma occurrentes, pro fine Psalmi habita sit. Sæpe dividitur in plures partes Psalmi unica fuit ratio, quod in priori ejus parte sermo ad Deum pro ejus ope in tribulatione impetranda fieret, ac deinde veluti impetratum ejus auxilium diceretur, ac deinde eâ de re gratias agerentur. Tot simul diversa argumenta, timoris, doloris, spei, gaudii, actionis graduum in uno eodemque Psalmo jungere, absurdè res visa est. Sed quod illi absurdum, id omnibus auctoribus Psalmorum familiarissimum est, quemadmodum ex pluribus Psalmis plura simul trita, leta, etc., continentibus intelligimus. Consule Psalmos, 3, 6, 17, 21, 53. (Calmet.)

§ 4 et 2: *Dixit David filius Isai, dilexi vir cui constitutum est de Christo Dei Jacob, egregius Psaltes Israel: Spiritus Domini locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam*; et Psal. 44, § 2: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis*. Ergo, sive David solus, sive aut etiam Psalmorum auctores putandi sunt, fuerunt quidem ipsi quasi calami; sed Spiritus sanctus per eos scripsit et locutus est. Et hæc quidem de primâ Psalmorum causâ efficiente, indubitata sunt. Sed de organo et amanuensi qui quod ipsi à primario auctore dictatum est litteris exaravit, non pariter constat. Psalmorum tamen maximam partem Davidis esse videtur certissimum. Nam in fine Psalmi 71 legimus: *Defecerunt laudes David filii Jesse*, 2 Reg. 25, § 1: *Dixit David egregius Psaltes Israel*, 2 Paral. 7, § 6: *Stabant... Levitæ in organis carminum Domini quæ fecit David rex ad laudandum Dominum*. Pro comperto quoque mihi habere videor plerisque ex iis qui titulo carent, Davidis esse, atque etiam illos omnes qui nomen Davidis in titulo præferunt, sive in hujusmodi titulis scriptum sit: *Ipse David*, sive in his legatur: *Ipsi David*. Psalmus enim 2 sine titulo est, et tamen Act. 4, § 25, Apostoli affirmant hunc à Davide fuisse compositum. Sic et 94 caret titulo apud Hebræos; Apostolus tamen, Hebr. 4, § 7, eum Davidi tribuit. Hæc accedit quod plerique Psalmi qui in Hebræis codicibus titulum non habent, Davidi adseribuntur in Græcâ septuaginta Senum versione: unde multis probabile videtur ex Hebræis codicibus temporum injuriâ titulos non paucos excidisse, quos in suis codicibus habebant septuaginta Interpretes cum scripturas Hebræicas in Græcum idioma translulerunt. Verum omnes Psalmi Davidi tribui vix possunt: 1° ob styli differentiam; nam Davidicæ faciliore et leniori venâ fluunt, Attico veluti sapore conspersi; Asaphicæ verò obscuriores sunt, styli strictioris, vehementis, tristis aliquando et lugubris; deinde ex 2 Par. 29, § 50, discimus præcepisse Ezechiam Levitis ut *laudarent Dominum sermonibus* (i. e., Psalmis) *David et Asaph videntis*; ergo Asaph non fuit cantor, sed propheta; vel, si cantor, fuit etiam et psaltes et propheta; nihil igitur impedit quominus ipse sit auctor Psalmorum ejus nomine inscriptorum; 3° si hæc voces: *Psalmus David*, vel: *Ipsi David*, significant Davidem esse auctorem Psalmorum in quorum titulo nomen ejus scribitur, cur illic: *Psalmus Asaph*, non significabunt Asaphum esse eorum compositorem, quibus nomen ejus præfigitur? Certè hic titulus Psalmi 61: *Pro Idithun Psalmus David*, idem sonat ac *Psalmus à Davide compositus et cantandus ab Idithun*; ergo et titulus 76: *Pro Idithun Psalmus Asaph*, idem est ac: *Psalmus ab Asapho compositus, sed cantandus ab Idithun*. Non disiteor Davidem vulgò haberi auctorem libri Psalmorum, nimirum quia plerisque ipse composuit. At dubitari vix potest quin Davidicis alii multi posteriorum auctorem et temporum accesserint, adde videlicet Esdrâ, vel alio quocumque; nam 136 scriptum fuisse tempore captivitatis Babylonice, et 125 aliosque nonnullos in ipso reditu, aut imminente

reditu, aut paulò post reditum, non solum probatissimum est, sed etiam certum videtur. Sex Psalmorum præcipue numerant auctores, quorum nomina Hymnis ab ipsis concinnatis præfixa sunt, scilicet Moses ipse vel aliquis ex ejus posteris, David, Salomon, Heman, Ethan, Asaph; quibus nonnulli addunt Idithun et filios Core; sed Idithoni et filiorum Core nomina aliquibus non ideò præfixa fuisse putamus, quæ ab Idithun aut à filiis Core fuerint scripti, sed quòd eis cantandi traditi sint. Verum quid nostrâ referat Davidicis sint Psalmi omnes, an eorum nonnulli alios auctores habeant; et, cùm universos Spiritus sancti afflato conscriptos fuisse compositum sit, si secundarium scriptorem seu amanuensem curiosius querimus: *Quid aliud agimus, inquit Gregorius Magnus, nisi, legentes litteras, de calamo satagimus?*

CAPUT IV.

De auctore collectionis libri Psalmorum (1).

Auctorem collectionis Psalmorum et ordinis quem nunc inter se habent, alii Esdræ esse putant, qui sacros Hymnos incompósitos et pro scriptorum ac temporum diversitate dispersos, in unum volumen retulit atque collegit. Alii hæc tribunt sapientibus et doctoribus Judoorum; alii Synagogæ magnæ, quæ librum unum ex centum quinquaginta Psalmis consar-

(1) Davidem tunc quædam sacrum cultum ordinaret et cantorum collegium institueret, carminum etiam, quæ in sacris conventibus atque celebratibus cantanda essent, collectionem quamdam fecisse, multorum conjectura est non improbabilis. Nam quum post carmen illud, quod hodie *septuagesimo secundo loco* est positum, scriptum sit, *finis illo Davidis carmina*, opinio est satis pervulgata, ea septuaginta carmina effusisse ipsam illam à Davide collectam syllogem. Qui sententiam potissimum obstat quod plura inter illa carmina deprehendantur, in quibus manifesta serioris Davide ætatis indicia occurrunt. Nec facile credi potest, à Davide carmen decimum quartum bini receptum, aut septuagesimum adjectum fuisse, quum aliqui quadragiesimi commata continet. Probabilior Eichhorni videtur conjectura, volumen carminum *septuaginta duorum* primum ex collectionibus hominum privatorum, in quorum manibus minorâ carminum Davidis aliorumque poetarum syntagma fuerint, originem duxisse, quæ tandem in unum corpus essent redacta. Quod ipsum tamen post exscripturam domini templum secundum factum esse crediderim, quo tempore, quæ ex vastitate superesset, carmina, decem recensita, atque, quum in sacris publicè essent decantanda, recentioribus illis temporibus subinde accommodata esse videntur; quibus rei exemplum deprehendisse putamus in carmine *quarto decimo* (*). Quæ nostra conjectura si vera est, reliqua carminum pars multo serius erit addita. Huic verò parti posteriori quavis prisca quædam carmina, post absolutam priorem illam collectionem reperta, inserta esse non negaverim, longè plerisque tamen vel proximè ante exilii tempora, vel in ipso exilio, vel doneque post reditum ex eo templo, quæ sacræque reseruit esse facta, vix dubitari potest. Quæ quum ita sint, non ante Machabæa tempora alera illa carminum pars priori subijeta fuerit. (Hosenmüller.)

(*) Simile probris exemplum videmus in Psalm. 31 ejus commata duo ultima vel in ipso exilio, vel proximè post reditum ex eo addita esse, suo loco probabimus.

cinaverit, et authenticum atque inspiratum declaravit. Probabilior nobis videtur eorum sententia, qui hanc collectionem non unius esse hominis, sed à pluribus factam existant. Nam Ezechias, 2 Par. 29, § 25 ac sequentibus, et Nehemias, 2 Machab. 2, § 45, dicuntur curasse ut Psalmi Davidis canerentur, et constituisse bibliothecam, congregantes de regionibus libros et prophetarum et Davidis, etc. Id verò clarum fit ex his verbis: *Defecerunt laudes David filii Jesse, quae habentur in fine Psalmi 71*; manifestum, inquam, est jam aliquam horum coagmentationem à Judaeis factam fuisse ante illam, sive Esdræ, sive Synagogæ Magnæ, sive sapientium et doctorum, quam nunc habemus. At in hac collectione non fuit eis curæ cum servare temporum ordinem quem historiae leges desiderant, sed scribere et cogere quodcumque lecturis utile noverat: *Unde et in Psalterio, inquit beatus Hieronymus, malè quidam juxta textum historiarum Psalmodum respirant ordinem qui in lyrico carmine non observatur.*

CAPUT V.

De Psalmodum titulis.

Questionem hanc in tres partiendam esse existamus. Exponendum enim est in primò ejus utilitatem esse possit tituli; secundo an singuli eandem auctoritatem habeant; deinde utrùm hæc titulorum auctoritas illam exaequet quam textui ipsi tribuendam esse nemo christianus negaverit, hoc est, divine censenda sit.

Tituli qui leguntur in Hebræo, ita sunt plerumque obscuri, ut vel ipsi Hebræi sæpè fateantur se de hujusmodi titulis planè nihil scire. Sed parùm est damni, inquit Muisius, in illorum titulorum ignoratione, quando illi nihil ad argumentum et materiam carminis pertinent. Contra sanctorum Patrum non pauci, licet titulos obscuritatis aliquid habere fateantur, illos tamen ad Psalmodum intelligentiam utilissimos esse posse existimant. *Quid est titulus, inquit Hieronymiaster, nisi clavis? In domum non ingredimur nisi per clavam: ita et uniuscujusque Psalmi intellectus per clavam, hoc est, per titulum, habetur. Unde pendet omnis versus qui cantatur. Si quis cognoscet quod in domus fronte positum est, securus intrat, ait S. Augustinus, in Psalm. 53; et in Psalm. 159: Tanquam præco Psalms est titulus Psalmi. Sibi invicem auctoritatem præstant Psalmus et titulus (ex S. Hilar. in Psalm. 119), adeoque debilis erit sermo si de aliquo eorum absque altero disseratur.*

Ex titulis quos nunc habemus in capite Psalmodum, non quidem omnium, sed plurimorum, alii leguntur eum in textu Hebraico, tum in versionibus Græcæ et Latinæ; alii non habentur in ipso fonte, sed tantum in Græco et Latino rivulo; aliorum denique pars aliqua legitur in Hebræo, pars verò altera in solis versionibus. Titulos quos hoc tunc non legimus in ipso fonte, inde excidisse temporum injuriâ censent aliqui. Sed probabilius videtur hujusmodi titulos qui in Hebræo non comparant, maximâ saltem ex parte in versione

Græcâ fuisse additos, sive ab ipsis Septuaginta translatoribus, sive (aliquos saltem) à Judæis Hellenistis (qui Græcâ Scripturæ sacrae versione in suis synagogis vulgò utebantur; non solum ante Christi adventum, sed et postea, teste Tertulliano, Apologet. cap. 18), sive etiam à Christianis, v. g., titulum Psalm. 69, qui inscribitur: *Canticum Psalmi resurrectionis*, etc. Hos omnes titulos Ferrandus censet æqualis et ejusdem esse auctoritatis: primò quia Vulgata nostra, quæ eus delecta omni et discrimine remoto exhibet, unam eandemque singulis auctoritatem dare videtur; secundo, quia usu compertum habet titulos qui in Græcâ Latinisve duntaxat codicibus exstant, proprius ad veritatem accedere solitos esse, quam eos qui ex Hebræo manant; unde adduci nullo modo potest ut primas titulis Hebraicis concedat; quin potius persuasissimum illi est titulos Græcos et Latinos Hebraicis plerumque esse doctores. Alii aliter censent.

Psalmodum titulos canonicos, et inspiratos esse existimant S. Augustinus in Psalm. 50 et 64, et illustrissimus aequè ac doctissimus Bossuetus Meldensium episcopus. Ipsi Judei in eadem videntur esse sententiâ, cum hodièque in synagogis suis titulos et recitent et cantent ut partem Psalmodum essentialem. Et sanè videntur illi tituli divinitus inditi ac conservati fuisse, ut Psalmodum auctores et argumenta noscerentur; neque enim sine illis aut materiam, aut tempus, aut objectum Psalmi ejusque vel ejus auctorum (v. g., sive Davidis, Asaphi, Iothani, Emani, Mosi, an Ethani, etc.) distinguere possemus. Nulla ergo ratio sine videtur ut titulos ab ipso Psalmodum corpore ampuemus, cum eodem tenore legantur cum ipsis Psalmis, atque in textu pariter et in omnibus versionibus (præsertim in Vulgata nostra, quæ à concilio Tridentino cum omnibus suis partibus authentica declarata est) positi reperiantur.

Theodoretus distinguit inter titulos qui in fonte pariter et rivalis, atque eos qui in solis versionibus comparant. Hos quidem aliquando dubios, falsos, rejectos esse existimat, utpote qui nec in Hebræo, nec in antiquis septuaginta Seniorum codicibus reperiantur, sed à studiosis quibusdam appositi fuerint; illos verò qui habentur in Hebræo, eodem cum Psalmis dictatos spiritu, et ex æquo ab Esdrâ restitutos, et à Septuaginta viris translatos; pauculumque esse dubitare de hujusmodi titulis. Quo profectò testatur id omne esse sanctum quod illi seniores ex Hebraico textu transtulerunt, adeoque titulos eodem jure censi quo Psalmi habentur. Hinc illud efficitur, in titulis quidem, ut in reliquo textu, esse potuisse diversas interpretationes, variasque lectiones; quasdam etiam studiosorum notas de margine codicum Græcorum in corpus Psalmodum adscriptas; cæterum titulos quos in originalibus libris fuisse constaret, à nullo unquam antiquo doctore in dubium fuisse revocatos. Ergo hujusmodi tituli vetustiores sunt, Psalmisque ipsis coævi atque congenere, aut certè paulè post recentissimâ memoriâ scripti, neque à quocquam sine piculo flocciendi. Alii, inter quos Ferrandus,

in eâ sunt sententiâ, Psalmodum titulos humanâ tantum, non divinâ auctoritate esse præditos, ne iis quidem exceptis qui cum in ipso fonte Hebraico, tum in versionibus habentur; ut qui à Davide alicui sacro scriptore compositi non fuerint, sed à privatis hominibus, iisque interdum parùm antiquis, appositi (1).

(1) Plerisque Psalmis (exceptis fortassè 53) præfixe sunt inscriptiones, quarum alie (propè 86) auctorem, alie occasionem Psalmi et materiam substratum, alie præsidium chori, vel musicum, vel instrumentum musicum, vel melodiam, indicant. Quæpiam nullam notitiam suppediant. Alique verò inscriptiones plura eorum, quæ modò dicta sunt, simul complectuntur. Peræque hæc notitiæ magni sunt momenti, et multum conferunt ad interpretationem; dolendum quæpiam esse obscuriores. Nomen auctoris indicatur per præfixum lamed; eadem tamen ratio observatur ad indicandum musicum et perfectum musicum, ut: *Profectio musica et Korachitis musica*. Instrumentum musicum exprimitur per particulas vel per præfixum beth. Inscriptiones quæ perfectum musicum, instrumentum musicum, vel aliam destinationem cantici exprimit, ad templum referuntur, et interpreti minus conferunt.

Ætas inscriptionum.

Orientalis poete à longâ æbline ætate poematibus nomen suum præfigere solent. Exod. 15, 1, Deut. 31, 50, Jud. 3, 1, 2 Sam. 17, 18; 5, 35, 51; 22, 1. (Excerpta ex Hamasâ in Schultensii editione Grammat. Arab. 1767. Caab ben Zobeir carmen item Amalæchis Moallakah ad Letta 1784. p. 3 et 48.) Hinc verisimile est nomina propria, quæ pluribus Psalmis præfixa sunt, ab ipsis auctoribus descendere. Quam verò plerique Psalmi nomine auctoris careant, fatendum est nomen non omnibus Psalmis adjectum, vel deinceps omissum et deperditum fuisse. Quam porro nomina auctorum deprehendantur, quæ cum argumento Psalmi pugnant, negari quoque non potest, quæpiam recentiori ætate ex conjecturis fuisse adjecta. Inscriptiones itaque, nomen auctoris exhibentes, præjudicio quidem antiquitatis suffulge, nequaquam tamen industria, sed examinande sunt, an argumento Psalmi respondeant; quod si minus, rejiciende sunt. Sic Psalm. 105 Davidi inscribitur, et linguam exhibet Chaldaicam permixtam; præstat fateri, inscriptionem falsam esse, quam eam, contra usum loquendi, in illum sensum detorque, ut sit Psalmus in Davidem, vel modo Davidico exaratus. Inscriptiones quæ instrumenta musica vel præsidium musica, vel aliam destinationem Psalmi indicant, possunt quidem ex Davidis ætate, quæ chorus ad sacrum tabernaculum et ad arcem, atque pro templo institutus est, descendere; nequaquam verò omnes illam ætatem attingunt, sed non paucæ sunt recentiores, uti passim verba ipsa arguunt, e. g., Ps. 50, 1; sed hæc quoque esse antiquas, inde patet quòd jam interpreti Alexandrino fuerunt impervie. Interpretes antiqui, imprimis Alexandrinus et Syrcus, non raro conjecturas suas prælixerunt. (Iahn.)

DE PSALMIS

Dissertatio.

(Auctore Bossuetio.)

Antequam singulos Psalmos aggredimur, ut nostra expeditior, neque ullis interrupta questionibus fiat explanatio, hæc quæ intelligentiæ aperirent viam, totoque passim opere subtorturas difficultates solverent, attentò ac pio lectori universim proponi oportere duximus.

CAPUT I. De Psalmodum ratione et instituto.

CAPUT II. De grandiloquentiâ et suavitate Psalmodum.

CAPUT III. De variis Psalmodum generibus.

CAPUT IV. De profunditate et obscuritate Psalmodum.

CAPUT V. De textu ac versionibus.

CAPUT VI. De titulis aliisque notis; ac de argumentis, auctoribus et ordine Psalmodum, deque choris et piâ salutatione, ac metrorum ratione.

CAPUT VII. De ratione legendi et intelligendi Psalmodum.

CAPUT VIII. De usu Psalmodum in quocumque vite statu.

CAPUT PRIMUM.

DE PSALMORUM RATIONE ET INSTITUTO.

I. Carminum vis: Psalmi in pium cælitus decantati.

Omnis quidem Scriptura divinitus inspirata est, easque habet dotes quas Paulus commemorat, 2 Tim. 3, 16, 17, ut sit utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudendum in justitiâ, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Cæterum Psalmodum liber cum hæc universa complectitur, tum obtinet imprimis singularem mirificamque vim, quæ humanos affectus omnes in Deum transferat, ut, quandoquidem animus corporæ mole pressus languet ac deficit, modulatissimi eruditissimique carminis potentia erigatur.

Est autem Psalmodum liber, ut vel inde ordiamur, vetustissimum hymnorum et odarum vetustissima collectio, quibus prisici illi Hebræi, Dei laudes et à Deo traditæ legis veritatem sanctitatemque, ad hæc gesta majorum, divinaque beneficia privatim ac publice, atque inter ipsa sacra solemnæque conventus concinebant. Et horum quidem hymnorum cum plurimi laudator auctores, ut suo loco memorabimus, tum illud certissimum, à sancto Davide potissimum esse conscriptos. Antiquus enim et ab ipsis Davidis temporibus deductus usus obtinuit, ut quæ ipse psalleret, in sacris conventibus canerentur. Neque ipse David canebat sibi. Sed raptus in Deum, quæ ipse traheretur, cæteros pertraheret, dicens, Ps. 35, 4: *Magnificite Dominum mecum; et exaltemus nomen ejus pariter* (1); et illud, Ps. 94, 1, unde quotidie nocturnas ordimur laudes: *Venite, exaltemus Domino; jubilemus Deo salutari nostro*. Quæ dum sancto Davide in verba præente canimus, quid aliud quam prisici psalmodum choris, spiritu ac mente conjungimur?

II. In Davide cura cantus sacræque musica.

Certè viro Dei præcipuum fuisse curam, de hymnis in domo Domini coram arcâ concinendis, sacra testatur historia, 1; Par. 15, 16, 16, 4; ibid. 8: *Consultavit enim coram arcâ Domini de Levitis, qui ministrarent, et recordarentur operum ejus, et glorificarent atque laudarent Dominum Deum Israel*. Quem autem canebant psalmodum, sacro textu referente, divinorum operum

(1) Le texte de la Vulgate porte: in id ipsum, au lieu de pariter. (Edit.)